

Archeologisch bureauonderzoek

**Plangebied Weesperzijde
Stadsdeel Oost**

BO 10-073 Amsterdam 2010

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Administratieve gegevens plangebied	6
1.1 Administratieve gegevens	6
2 Wet- en regelgeving	7
2.1 Algemeen	7
2.2 Rijk	7
2.3 Provincie Noord-Holland	7
2.4 Gemeente Amsterdam	8
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie	8
2.6 Situatie plangebied Weesperzijde	9
3 Bodemkunde en historie	10
3.1 Geomorfologie en bodem	10
3.2 Historie algemeen	10
3.3 Historisch-topografische inventarisatie van het plangebied	11
3.3.1 Ontginningen	11
3.3.2 Topografie	13
3.3.3 Boerderijen, buitenplaatsen en bedrijven	14
3.3.4 Verstedelijking	16
3.4 Archeologische inventarisatie van het plangebied	17
3.4.1 Bodemopbouw	18
3.5 Conclusie: verwachtingsmodel	18
4 Archeologische verwachtingskaart	19
5 Archeologische beleidskaart	22
Conclusie	24
Bronnen	25
Appendix: Beleidsvarianten	26

Samenvatting

Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft in opdracht van stadsdeel Oost een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het bestemmingsplangebied Weesperzijde. Dit is bedoeld om het cultuurhistorische verleden van het plangebied in kaart te brengen en daarmee een beeld te krijgen van de archeologische sporen die in de bodem aanwezig kunnen zijn. Conform de Monumentenwet zijn gemeenten verplicht beleid te ontwikkelen ten aanzien van het behoud cq documentatie van die overblijfselen bij bouwontwikkeling.

Het bureauonderzoek gaat uit van een beknopt overzicht van de historisch topografische ontwikkeling van de Overamstelse Polder. Het historisch overzicht wordt aangevuld met archeologische informatie afkomstig van vindplaatsen in de directe omgeving van het plangebied.

De historische en archeologische informatie over de ruimtelijk topografische ontwikkelingen is omgezet naar een beeld van archeologische verwachtingen. Aan de hand hiervan is een archeologische beleidskaart opgesteld met beleidsregels voor de archeologische monumentenzorg.

Op de archeologische verwachtingskaart (p. 19 t/m 21) wordt een onderscheid gemaakt tussen een zone met een hoge archeologische verwachting, vijf zones met een lage archeologische verwachting en een zone zonder verwachting. Elke van deze zones kent een specifieke normering voor het vaststellen of en in welke mate eventueel archeologisch veldonderzoek nodig is in de bouwplanontwikkeling. Een specificatie van deze beleidsregels is te vinden op de beleidskaart (p. 22 en 23).

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan 50 jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld moet worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen kunnen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

Het archeologisch bureauonderzoek van Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) betreft een inventarisatie van archeologische c.q. cultuurhistorische waarden binnen het plangebied Weesperzijde, stadsdeel Oost. Uitgaande van deze waardestellende inventarisatie wordt het beleid vastgesteld voor het behoud en/of documentatie van eventuele archeologische overblijfselen in verband met toekomstige plannen.

Het archeologisch bureauonderzoek vindt plaats in het kader van het opstellen van het bestemmingsplan Weesperzijde. De voorliggende waardestelling is gebaseerd op een historisch topografische inventarisatie van kaartmateriaal, publicaties en archiefbronnen, in samenhang met archeologische informatie over vergelijkbare locaties in de directe omgeving.

In het bureauonderzoek komen het nationale, provinciale en gemeentelijke archeologiebeleid (hoofdstuk 2), de historische en archeologische achtergronden (hoofdstuk 3) en de archeologische verwachting van de plangebieden (hoofdstuk 4) aan de orde, gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 5) waarmee wordt gespecificeerd of en in welke mate archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn.

1 Administratieve gegevens plangebied

Het plangebied Weesperzijde wordt in het noorden begrensd door de Singelgracht, in het oosten door de Wibautstraat, in het zuiden door de ringvaart en in het westen door de Amstel.

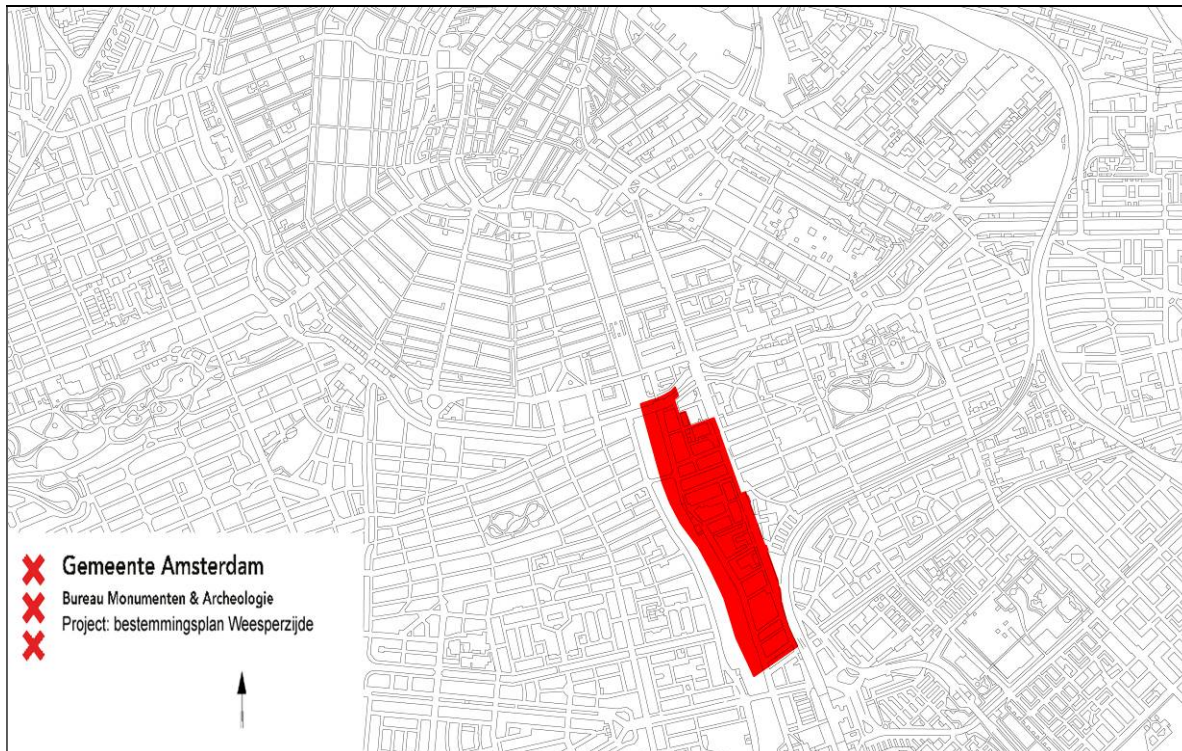
1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever Stadsdeel Oost
Contactpersoon De heer R. van de Camp
Adres Postbus 94801
Postcode / plaats 1090 GV Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland	Gemeente	Amsterdam
Plaats	Amsterdam	Kaartblad	25G
ARCHIS meldingsnr.	41978		
X-coördinaat N	122.292	Y-coördinaat N	485.884
X-coördinaat O	122.831	Y-coördinaat O	484.712
X-coördinaat Z	122.831	Y-coördinaat Z	484.712
X-coördinaat Z	122.142	Y-coördinaat Z	485.808

Locatie

1 Plangebied Weesperzijde (rood)

2 Wet- en regelgeving

2.1 Algemeen

Het archeologische erfgoed bestaat uit voorwerpen en structuren die in de bodem bewaard zijn. Ook landschappelijke of infrastructurele elementen kunnen een archeologische waarde hebben. Deze materiële overblijfselen vormen een onderdeel van onze leefomgeving waarvan het behoud in de bodem of documentatie op maat gesneden maatregelen vergen. Het archeologische bodemarchief levert een bijdrage aan de cultuurhistorie van onze stad en maakt de beleving van het verleden bovendien tastbaar.

Vanwege de ruimtelijke aard van archeologische sporen en vondsten in de bodem heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wijziging van de Monumentenwet 1988 op 1 september 2007 is de zorg voor het archeologisch erfgoed geïntegreerd in ruimtelijke ordeningsprocessen. Een uitgangspunt van de wet is dat het erfgoed in de bodem beter wordt beschermd. Dit betekent dat in ruimtelijke ontwikkelingen vroegtijdig rekening wordt gehouden met archeologisch erfgoed.

2.2 Rijk

Om het Europese erfgoed beter te beschermen hebben de Europese ministers van Cultuur in 1992 het Verdrag van Valletta opgesteld (ook bekend als het Verdrag van Malta). Een van de uitgangspunten van dit verdrag is dat het Europese archeologische erfgoed voor toekomstige generaties behouden moet blijven.

In Nederland wordt aan dit uitgangspunt invulling gegeven door behoud van archeologisch erfgoed in de bodem (in situ) tijdens de planontwikkeling mee te wegen. Als behoud in de bodem (bijvoorbeeld door middel van technische maatregelen en/of planaanpassing) geen optie is, dan worden archeologische resten opgegraven (behoud ex situ). Het inrichtings- of bouwplan dient dan te voorzien in maatregelen om archeologische overblijfselen volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. De initiatiefnemer van een ruimtelijk plan, dat bodemverstoring tot gevolg heeft, is verantwoordelijk voor de planologische en de financiële inpassing van archeologisch onderzoek.

De Monumentenwet geeft onder andere aan dat in elk bestemmingsplan rekening moet worden gehouden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden.¹ Ondanks de getroffen maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevalligvondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de meldingsplicht van kracht.²

2.3 Provincie Noord-Holland

Als toetsingskader voor bestemmingsplannen en projectbesluiten gebruikt de provincie Noord-Holland het beleidskader en het streekplan. Op grond van de Wro dienen gemeenten bij de

¹ Artikel 38a lid 1 van de gewijzigde Monumentenwet schrijft hierover dat *De gemeenteraad bij vaststelling van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met 'monument' wordt hier een (onbeschermd) archeologisch monument bedoeld, ofwel alle terreinen welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde* (art. 1 Monumentenwet).

² Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen de Provinciale Ruimtelijke Verordening in acht te nemen. In het beleidskader van de provincie is de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) opgenomen. Op deze kaart zijn gebieden weergegeven, die naar verwachting archeologisch waardevol zijn en zijn aangewezen als provinciale archeologische attentiegebieden. De waardestellingen van de CHW zijn bedoeld als primaire algemene indicaties die per specifiek plangebied nadere invulling en precisering nodig hebben. Naast de CHW beheert de provincie de Archeologische Monumentenkaart (AMK). Op de AMK staan, op landelijke schaal, de beschermde archeologische monumenten, de terreinen van zeer hoge en hoge archeologische waarde en de gebieden met een archeologische betekenis.

2.4 Gemeente Amsterdam

In aansluiting op het Rijksbeleid besteedt de gemeente Amsterdam specifieke aandacht aan vroegtijdige inpassing van archeologie in de ruimtelijke ordeningsprocessen.³ Uitgangspunt hierbij is een efficiënte voortgang van bouwprocessen en kostenbeheersing en een kwalitatief en stadsbreed uniform beheer van het archeologische erfgoed.

De wetgeving schrijft voor dat bij bestemmingsplannen rekening moet worden gehouden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden. Om dit inzichtelijk te maken wordt een archeologisch bureauonderzoek opgesteld. De bescherming van (verwachte) archeologische waarden kan in een bestemmingsplan worden geregeld met een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3.a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Verder kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning (omgevingsvergunning) een archeologisch rapport conform de KNA en de Amsterdamse richtlijnen en een archeologisch selectiebesluit dient te overleggen. Ook kan worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning of een aanlegvergunning voorschriften kunnen worden verbonden.

In de regels kan een uitzondering opgenomen worden, die duidelijk maakt in welke gevallen archeologisch onderzoek niet nodig is. Bij de bepaling van de uitzonderingen voor archeologisch onderzoek wordt een combinatie van factoren in acht genomen, te weten: a) de specifieke aard van de cultuurhistorische / archeologische waarden en b) de ligging van het plangebied. Volgens deze systematiek gelden in Amsterdam dertien beleidsvarianten, variërend van archeologisch onderzoek in alle gevallen verplicht tot onvoorwaardelijke vrijgave van de grond. In de praktijk komen per plangebied meestal 2 tot 6 varianten voor. De volledige lijst met de dertien beleidsvarianten is als appendix opgenomen.

2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Voor de inpassing van archeologisch onderzoek de ruimtelijke planvorming bestaat een door het ministerie van OCW opgesteld pakket van maatregelen, de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). De KNA gaat uit van een gefaseerde aanpak. Hierdoor kan per plangebied, al naar gelang de locatie, de aard van de bodemingreep en de archeologische verwachting, een op maat gesneden programma worden opgesteld. Er kan een onderscheid gemaakt worden in een Bureauonderzoek (BO), eventueel gevolgd door het Inventariserend Veldonderzoek (IVO) en de Archeologische Opgraving (AO) of een Archeologische Begeleiding (AB) (appendix: stroomschema). Goede integratie van het archeologisch programma in het ontwikkelings- of bouwproces is een belangrijke voorwaarde voor efficiëntie in de uitvoering.

Het IVO is bedoeld om de resultaten van het bureauonderzoek te toetsen. Het geeft inzicht in de aanwezigheid en toestand van de archeologische overblijfselen in de bodem. Een AO wordt uitgevoerd in geval er sprake is van een vindplaats met waardevolle archeologische resten. Een AB

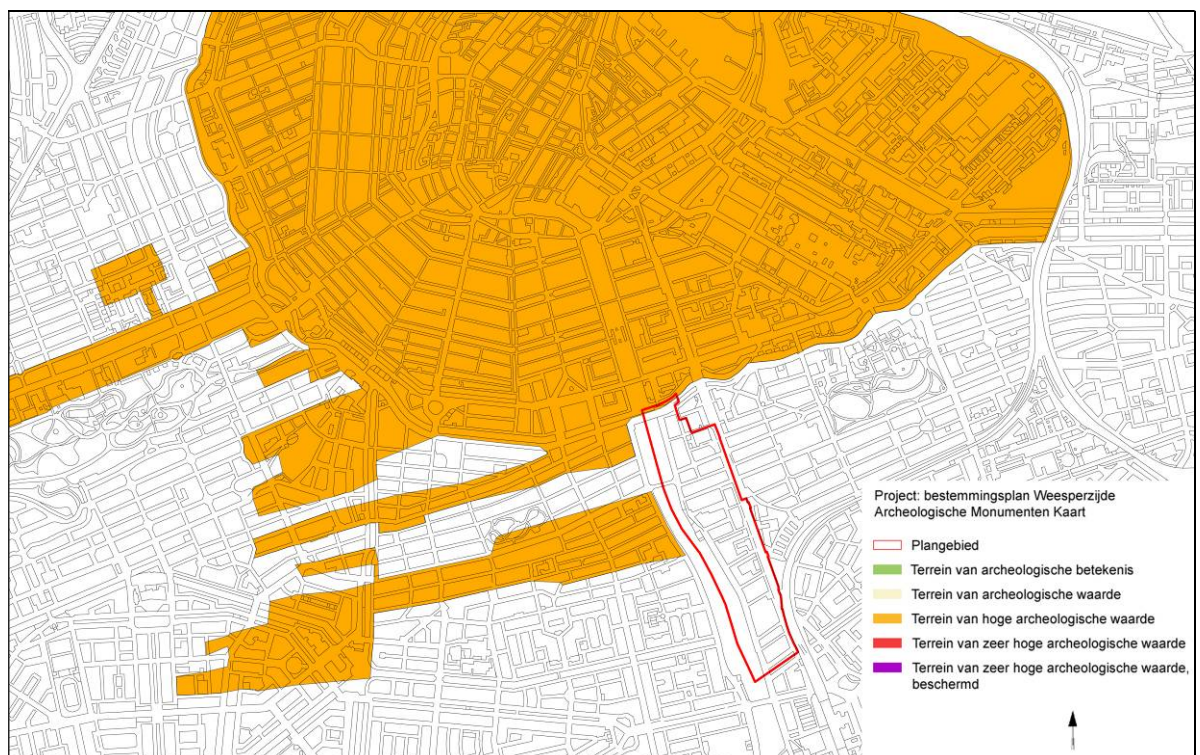
³ BMA 2005, 58.

houdt in dat er geen apart archeologisch onderzoek plaatsvindt voorafgaand aan het bouwproces, maar dat de bouwingreep onder begeleiding van een archeoloog wordt uitgevoerd. Elke onderzoeksfase wordt afgesloten met een selectiebesluit. Hierin wordt vastgesteld welke delen van een plangebied in aanmerking komen voor verder archeologisch onderzoek of voor bescherming en welke delen van het plangebied worden vrijgegeven.

Voor archeologisch veldonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het laten opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan

2.6 Situatie plangebied Weesperzijde

Binnen het plangebied zijn geen wettelijk beschermde archeologische monumenten aangewezen. Wel is een gedeelte van de Singelgracht gelegen in een, volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (CHW), zone met een archeologische waardering (afb. 2). Het verwachtingsbeeld van de AMK en CHW is algemeen van aard en dient in het kader van de bouwplanvorming nader te worden uitgewerkt. Een inhoudelijke en ruimtelijke specificatie van de archeologische verwachtingen volgt uit de historisch topografische analyse in het volgende hoofdstuk.

2 Het plangebied Weesperzijde, in rood aangegeven, op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Het plangebied valt grotendeels buiten gebieden met een hoge archeologische waardering (oranje). De Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Noord-Holland (CHW) komt overeen met het kaartbeeld van de AMK.

3 Bodemkunde en historie

3.1 Geomorfologie en bodem

Het huidige natuurlijke landschap in en om Amsterdam wordt in grote mate bepaald door de landschapsvorming in het Holoceen. Dat is de geologische periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 v. Chr.). Er heerste een gematigd klimaat waarin in enkele duizenden jaren grote pakketten veen groeiden in de kuststreek: het zogenaamde Hollandveen. Deze veenlaag bevindt zich in de huidige ondergrond tussen gemiddeld 5 m en 2 m ÷ NAP en loopt plaatselijk door tot 0 m NAP.

Het natuurlijke landschap werd door middel van grootschalige veenontginningen vanaf de 11de eeuw omgevormd tot een veenweidegebied. Bij de ontginning van het landschap speelde de waterhuishouding een cruciale rol. Tegelijkertijd met de veenontginningen begon ook de aanleg van dijken en later in de 17de en 18de eeuw volgden de droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd.

3.2 Historie algemeen

De vroegste bewoning van Amsterdam dateert, voor zover nu archeologisch bekend, uit de 12de eeuw. Rond de stad, op vooral de hoger gelegen strandwallen, zijn oudere vindplaatsen aanwezig met bewoningssporen die teruggaan tot in de Bronstijd (ca. 2.000 - 800 v. Chr.).

De eerste bebouwing ontwikkelde zich in de 12de en 13de eeuw aan de Nieuwendijk / Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De stad had eerst een aarden omwalling als verdedigingswerk die in het laatste kwart van de 15de eeuw werd vervangen door een stenen stadsmuur. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Gelderse kade en Kloveniersburgwal aan de oostkant. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) verschenen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkburch de Jordaan en het eerste deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. De vroeg 17de-eeuwse stad werd beschermd door een gebastioneerde aarden wal ontworpen naar de nieuwste fortificatieplannen uit Italië, voorzien van elf bolwerken. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijke deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ werden de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Westenburg gerealiseerd. De nieuwe bakstenen stadswal (met in totaal 26 bolwerken) volgde met zijn gracht het tracé van de huidige Singelgracht.

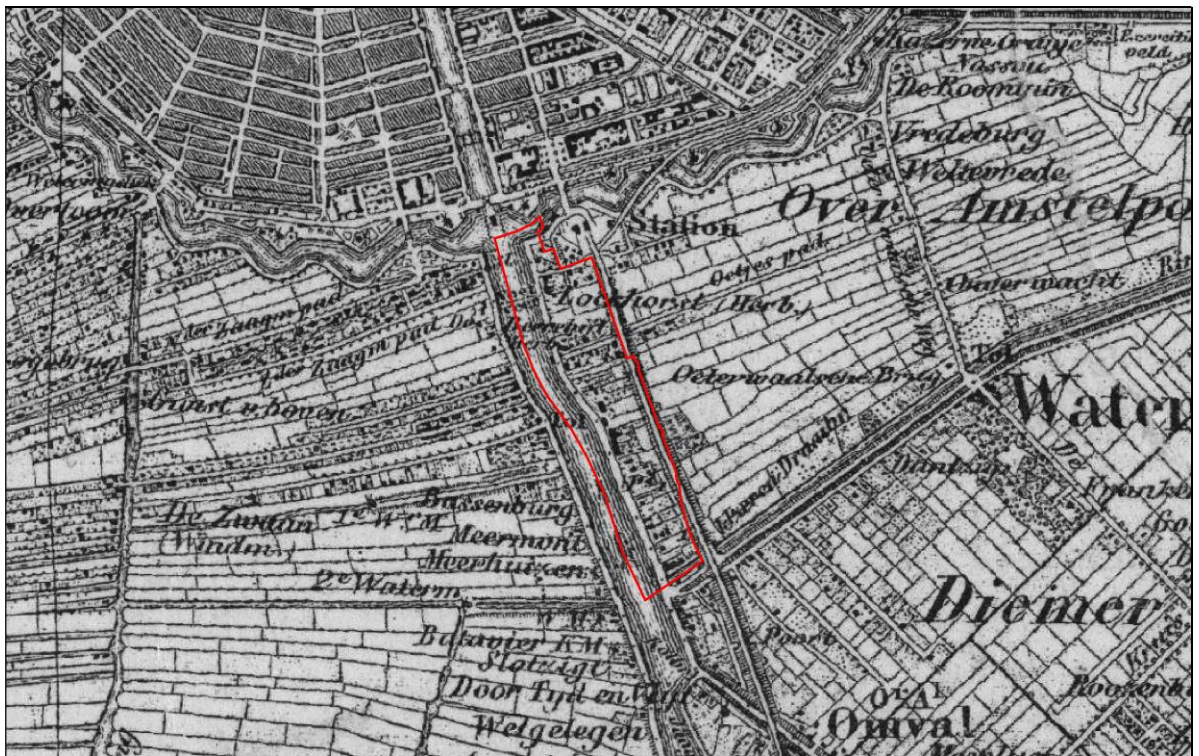
De eerste woonwijken buiten de Singelgracht verzezen naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalff in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen; bebouwing van de Baarsjes, Zuid en West in de jaren twintig en dertig, het door nieuwbouw aaneengroeien van voormalige dijkdorpen in Amsterdam Noord, de wederopbouwijken aan de westzijde van de stad (de Westelijke Tuinsteden) en de bebouwing van de voormalige Bijlmermeer in de jaren zestig en zeventig. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ.

3.3 Historisch-topografische inventarisatie van het plangebied

Voor de historisch topografische analyse zijn verschillende cartografische bronnen gebruikt: de kaarten van Nicolaas Visscher (1700), Pieter Mol (1770), de Topografisch Militaire Kaart (1854), en de kaart van Publieke Werken uit 1936.

3.3.1 Ontginningen

Het plangebied Weesperzijde bevindt zich in de voormalige Overamstelse Polder, het gebied tussen de Singel en de Watergraafsmeer of Diemermeer. Deze polder maakte deel uit van het Amstelland, het landelijke gebied van Amsterdam rond de Amstel. De ontginning van dit gebied vond in de 12de en 13de eeuw plaats, waarbij de Amstel als ontginningsas werd gebruikt. Haaks op de Amstel werden percelen uitgezet met een onderlinge afstand van 30 tot 100 m. Aan de kopse kant verzezen boerderijen op huisterpen en ontstond de voor het veenlandschap typerende lintbebouwing. De percelen werden door middel van perceleringsslotsen gescheiden. Deze sloten dienden om het natte veengebied te ontwateren waardoor geschikt akkerland ontstond. Als bijkomend gevolg van de ontwatering van het veen daalde het maaiveld en werd de grond weer natter. Aangezien de akkers bloot kwamen te staan aan overstromingsgevaar werden ter bescherming achter- en zijkaden aangelegd. Ondanks deze maatregelen zette de vernatting van de percelen zich door.⁴ Daarom bracht men nieuwe stroken veen in cultuur. Bij de verlenging van de kavels schoof ook vaak de bewoning op. De achterkade werd dan als secundaire ontginningsas in gebruik genomen.⁵ Dit zogenaamde slagenlandschap is nog duidelijk te zien op historische kaarten (afb. 3).

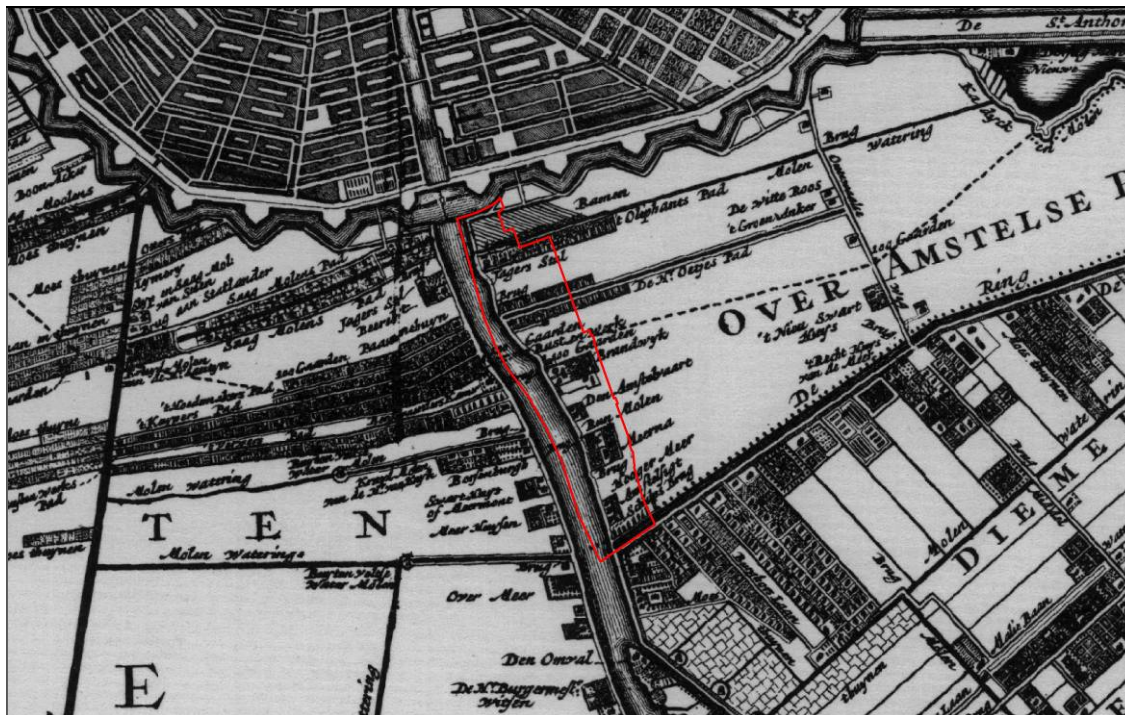

3 Het plangebied (rood omlijnd) op de Topografisch Militaire Kaart uit 1854.

⁴ Borger 1987, 16-17.

⁵ Stol 1993, 29.

De grootschalige ontginning van het veenlandschap gedurende de late middeleeuwen heeft geleid tot een continu proces van bodemdaling. Hierdoor kregen de zee en de getijdenwerking een toenemende invloed op het land. Met regelmaat overstromde het veenweidegebied. De zee kon bovendien via het aangelegde slotenstelsel tot diep in het achterland binnendringen. De overstromingen leidden tot erosie van het veen en verbreding van het IJ. Ook ontstonden grote binnenmeren zoals de Watergraafsmeer. Teneinde het landverlies te bestrijden gaven de graven van Holland in het begin van de 13de eeuw opdracht tot de aanleg van een zeedijk langs de gehele kust van het IJ. De Overamstelse Polder werd beschermd door de Diemerzeedijk.

4 Het plangebied Weesperzijde (rood omlijnd) in de Overamstelse Polder, op de kaart van Visscher uit ca. 1700.

Aan het begin van de 15de eeuw trad met de introductie van de windmolen een vernieuwing op binnen het waterhuishoudingssysteem. Aanvankelijk ging het om kleine molentjes, die de lager gelegen weilanden ontwaterden. Via molenweteringen werd het water uitgeslagen op de boezem, een hoger gelegen waterstelsel dat van het aangrenzende land en het buitenwater was afgescheiden en als tijdelijke bergplaats diende voordat het water op het buitenwater kon worden geloosd.⁶ Binnen het plangebied lag de Molenwetering die dwars door de polder naar de Amstel liep (afb. 4).⁷

Een andere bedreiging werd gevormd door het Watergraafsmeer ten zuiden van het plangebied, dat zich continu uitbreidde. Amsterdam kreeg daarom in 1624 toestemming om het meer te omdijken en droog te malen. Het plangebied grenst aan de zuidkant aan de ringvaart en dijk van de polder. Daar waar de ringvaart in de Amstel stroomt bevond zich een brug, de Schulpbrug, met de nabijgelegen herberg 'de Schulp'.⁸

⁶ Van de Ven, 2003, 59-68.

⁷ Heijdra & Popma 2001, 13-14.

⁸ Carasso-Kok 2004, 95

3.3.2 Topografie

De 17de eeuw was een periode van belangrijke stedelijke groei voor Amsterdam. In 1663 werd de halfcirkelvormige stadmuur met 26 bolwerken afgerond met de aanleg van het laatste oostelijke deel. Voor de bakstenen fortificatie liep een gracht. De kronkelende loop van de huidige Singelgracht herinnert nu nog aan het tracé van deze verdedigingslinie met bolwerken. Het noordelijke deel van het plangebied grenst aan deze gracht. Op vijf plaatsen had men toegang tot de stad, zoals bij de Weesperpoort, die ten noordoosten van het plangebied stond. Vanaf deze poort kon men over het Weesper Sant Pad, via de oostzijde van de Amstel bij de Schulpbrug komen, en vanaf daar verder naar Weesp. Het landelijk gebied direct buiten de wal rond Amsterdam werd in de 17de eeuw van steeds groter belang voor de groentevoorziening. Vanwege de economische bloei en het groeiende inwonerstal van de stad nam toen de vraag naar agrarische producten toe. Ook binnen het plangebied lagen enkele warmoezerijen.

Vanaf de Amstel liepen twee paden landinwaarts. Langs de Molenwetering liep het smalle en modderige Oliphantspad (nu Eerste Boerhaavestraat). Het pad is waarschijnlijk vernoemd naar de brug over de molenwetering die de naam Olifantsbrug droeg. Ook een langs het pad gevestigde herberg had de naam 'D'Olyphant'.⁹ Ten zuiden van het pad en aan de Amstel bevond zich de Jagers stal, waar ruiters waarschijnlijk hun paarden konden stallen alvorens te voet de stad in te gaan. Ten zuiden van 't Oliphantspad liep het Oetjespad (de huidige Eerste Oosterparkstraat), waarlangs tevens een afwateringssloot liep. Het pad met bijbehorende sloot was in de 17de eeuw eigendom van de heer Anthoni Oetgens van Waveren, burgemeester van Amsterdam en dijkgraaf van de Overamstelse Polder. De landerijen aan het pad waren in gebruik als hooiland.¹⁰ De grens tussen Amsterdam en Nieuwer Amstel (aangeduid met '100 gaarden') liep dwars door de Overamstelse Polder, ten zuiden van het Oetjespad.

3.3.3 Boerderijen, buitenplaatsen en bedrijven

Vanwege zijn perifere ligging en landelijke karakter was de Overamstelse Polder vanaf de 17de eeuw een aantrekkelijk en gewild stedelijk recreatiegebied. Zoals op de kaart van Visscher (afb. 4) en Mol te zien is verrezen langs de Amstel in de loop van de 17de en 18de eeuw meerdere boerderijen en buitenplaatsen.¹¹ Binnen het plangebied lagen aan de Weesperzijde van noord naar zuid de volgende buitens en/of boerderijen.

Lockhorst

De aan het Oliphantspad gelegen boerderij of buitenplaats 't Huis 'Lochhorst' of 'Lockhorst' is bekend omdat dit vanaf 1651 het vertrekpunt was van een ijsbreker, die een slop (een bevaarbaar deel in een dichtgevroren rivier) naar de Vecht moest maken zodat de Amsterdamse bierbrouwerijen schoon water konden halen.¹² In de 19de eeuw is de boerderij korte tijd door de firma W. Hibbeln gebruikt als bedrijfshal voor gasverlichtingsartikelen.¹³

Amstelbest en Buitenrust

Ten zuiden van het Heer Oetjenspad lagen de boerderijen of buitens 'Amstelbest' en 'Buitenrust', waarover weinig historische informatie voorhanden is.

⁹ Heidra & Popma 2001, 19.

¹⁰ Heidra & Popma 2001, 21-22.

¹¹ Meischke, 1958, 140-41.

¹² Heidra & Popma 2001, 20.

¹³ Horlings.

Brandwijk

De heer Lambert Schepper voegde in 1674 drie tuinen samen en liet er een huis genaamd 'Het Lijmvat' op bouwen. De volgende eigenaar, Harmen Brand, heeft aan het buiten de naam 'Brandwijk' gegeven en het terrein naar het zuiden uitgebreid. In de 18de eeuw was het buiten in eigendom van Daniel Marsenier, de tweede echtgenoot van de dochter van Harmen Brand. Hij heeft het complex met herenhuis en toebehoren in 1738 verkocht. In 1796 is het herenhuis gesloopt.¹⁴

Den Amstelvaart

'Den Amstelvaart' is de volgende buitenplaats of boerderij die volgens de kaart van Visscher rond 1700 langs de Amstel was gesitueerd.¹⁵

Den Amstelveught

In 1728 liet Mijnard van Nuld de buitenplaats 'Den Amstelveught' bouwen. In 1725 had hij hier een stuk land gekocht dat naast een katoendrukkerij was gelegen. De buitenplaats is meerdere malen van eigenaar gewisseld. Aan het einde van de 19de eeuw was op het terrein een theetuin gevestigd.¹⁶

Meerna

Op het terrein van het latere 'Meerna' stond in 1640 al een huis. Het terrein is gekocht door Pieter Jacobsz Purmerendt, die de buitenplaats de naam 'Purmerend' gaf. Weer later ging het huis 'Meerna' heten, en rond 1753 voor korte tijd 'De Nieuwe Plaats Royal'. Van 1796 tot 1802 was in het gebouw een herberg gevestigd. Daarna was het een tijdlang als fabriek in gebruik.¹⁷

Amstelburght

Ook het terrein van het latere 'Amstelburght' werd al in 1660 als 'hofstede met de huizinge' verkocht. Abraham ter Burgh gaf er in 1689 de naam 'Amstelburg' aan. Onder de volgende eigenaar Roelof Veening omvatte de buitenplaats een 'heerenhuizinge, thuynmanswoning, oranjehuis, koetshuijs, stalling, coepel, menagerie, loods- en schuiftenhuis'. Nadat de buitenplaats rond 1790 door sloper Frederik Kaal was gekocht, bleef alleen de warmoezerij en de koepel nog over. Deze laatste werd in 1818 gesloopt.¹⁸

Hooger Meer

Johannes Teringh liet op het terrein ten noorden van de buiten 'Amstelzicht' al voor 1663 een huis bouwen, waar hij de naam 'Hooger Meer' aan gaf. Het huis was in het midden van de 18de eeuw in bezit van Gillis Valkenier, die het huis via zijn vrouw Anna Maria Heusch in bezit kreeg. Toern was er inmiddels de katoendrukkerij De Ksatoenboom in gevestigd. Het huis verkeerde rond 1829 in bouwvallige staat.¹⁹

Amstelzicht

In het midden van de 17de eeuw werden drie percelen ten zuiden van 'Hooger Meer' samengevoegd tot een terrein. Daniel Lintheijmer kreeg het terrein rond 1700 in bezig, waar hij de naam 'Amstelsigt' aan gaf. In 1723 kocht Adriaen van Huijssen het terrein, waar hij een nieuw huis op liet bouwen. Johannes van Keulen liet na 1740 een nieuwe boerderij achter de buitenplaats bouwen. Het herenhuis werd waarschijnlijk in 1828 of 1829 gesloopt.²⁰

¹⁴ Bertram 2005, 69.

¹⁵ Ibid, 28.

¹⁶ Ibid, 29.

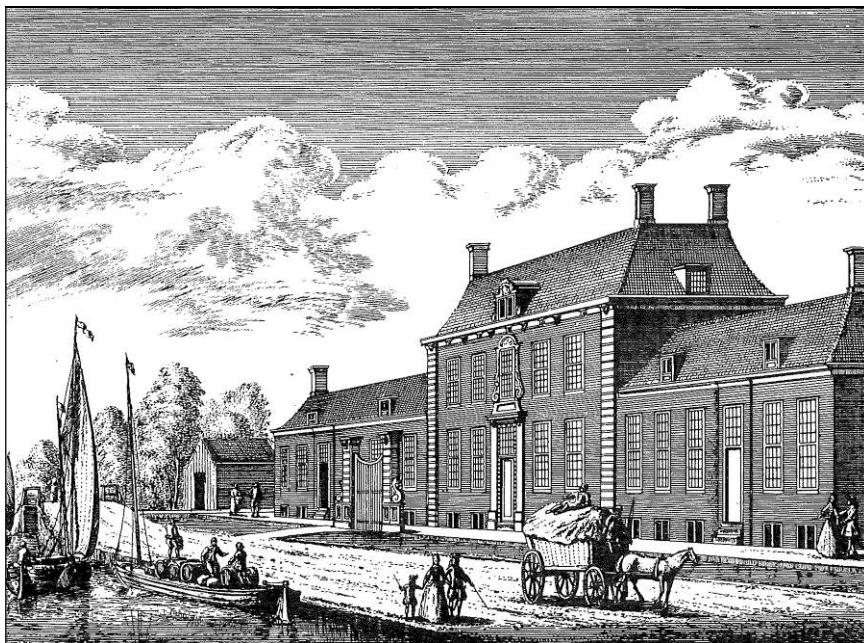
¹⁷ Ibid, 191.

¹⁸ Ibid, 26.

¹⁹ Ibid 1473-44.

²⁰ Ibid, 29-30.

De buitenplaatsen langs de Amstel staan symbool voor de grote welvaart in Amsterdam in de 17de eeuw. Tijdens de economische terugval in de periode daarna kregen verschillende landerijen een bedrijfsbestemming..²¹

5 In de voormalige buitenplaats Hoogermeer werd in de 18de eeuw de katoendrukkerij De Katoen Boom van David Veryon, ingericht (prent ca.1725, Stadsarchief Amsterdam).

Tot de bedrijven die zich langs de Amstel vestigden behoorden ondermeer katoendrukkerijen. In de 17de eeuw werden vanuit India verschillende Aziatische textielsoorten door de VOC geïmporteerd, waaronder katoen. Dit beschilderde katoen werd binnen korte tijd zeer populair, niet alleen als kleding maar ook als interieurstoffering. Al snel kon niet aan de snel groeiende vraag worden voldaan: men ging de stoffen imiteren en Amsterdam ontwikkelde zich in de 18de eeuw tot één van de grootste katoenmarkten in Europa. Katoendrukkerijen waren aangewezen op terreinen buiten de stad waar zij konden beschikken over schoon (spoel)water en bleekvelden. De graslanden van de Overamstelse Polder waren hier bijzonder geschikt voor. In de weilanden van de landerijen buiten Weesperpoort werden houten ramen ingericht om het geverfde katoen te drogen.²² Langs de Amstel kwamen verscheidene katoendrukkerijen. Vaak werden hiervoor verouderde buitenplaatsen gebruikt. Zo kwamen de katoendrukkerij 'De Catoenboom' op de buitenplaats 'Hooger Meer' (afb. 5), een blauwververij op de buitenplaats 'Brandwijk' en een katoenglanzerij, 'De Runmolen', op het terrein van een runmolen, die daar vanaf de 16de eeuw heeft gestaan (afb. 6). Deze runmolen was door het Schoenmakers- en Huidekopersgilde aan de Amstel gesticht en staat nog afgebeeld op de kaart van Visscher uit 1700 (afb. 4), gelegen ten zuiden van de buitenplaats Amstelveugd. In een runmolen werd eikenschors tot run gemalen, wat gebruikt werd voor het looien van leer.²³ Naast deze windmolen bevond zich een herberg, 'Het Molentje'.²⁴

²¹ Heidra & Popma 2001, 16-17.

²² Heidra & Popma 2001, 25-26.

²³ Wagenaar 1737, 457.

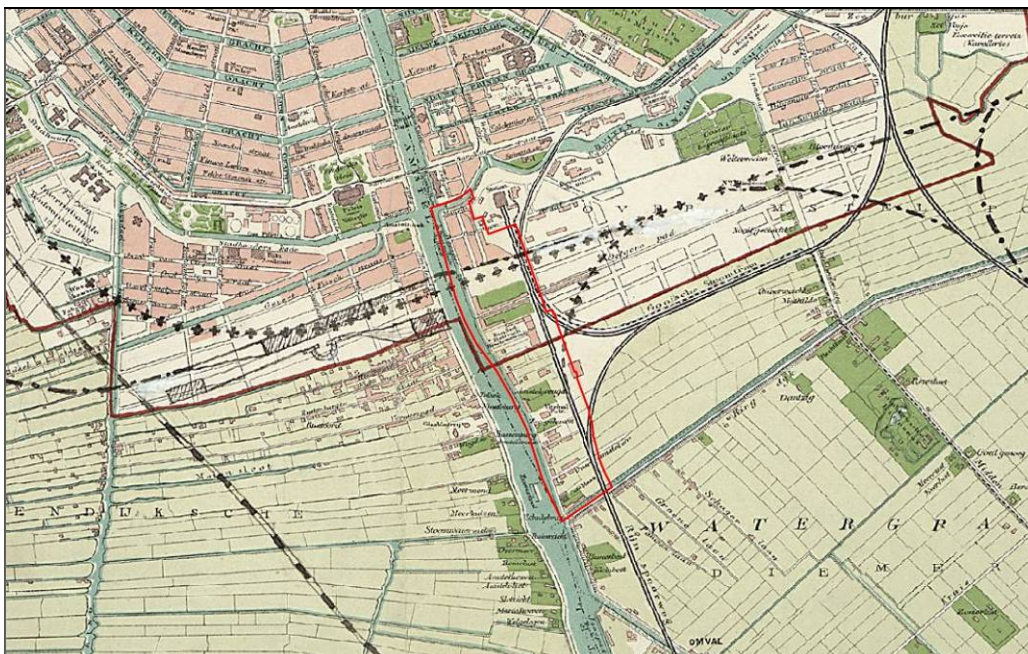
²⁴ Honig 1930, 108-9.

6 De Runmolen aan de Weesperzijde (prent ca. 1725, Stadsarchief Amsterdam)

3.3.4 Verstedelijking

Tot de eerste helft van de 19de eeuw was een groot deel van de Overamstelse Polder nog een buitenstedelijk gebied. Daarna veranderde het landschap drastisch. De aanleg van de Rhijnspoorlijn tussen Amsterdam en Utrecht markeerde het begin van een nieuwe periode van stedelijke groei. De spoorlijn werd in de Overamstelse Polder parallel aan de Amstel aangelegd en kon in 1843 worden geopend. Op de kop van de lijn lag het Station Weesperpoort. Voor de aanleg moest een strook weilanden en moestuinen verdwijnen. In 1857 werden de stadswallen en bolwerken langs de Singelgracht verwijderd. Op de vrijgekomen grond werden kazernes en barakken van het leger geplaatst. In de jaren '60 en '70 van de 19de eeuw werden rondom de spoorlijn bedrijven opgericht, waaronder drie bierbrouwerijen. In 1891 werd aan de Weesperzijde de Delibrouwerij gevestigd.

7 Het plangebied (rood) op de kaart van de Dienst Publieke Werken uit 1880. De bruine lijn geeft de grens tussen de gemeente Amsterdam en de gemeente Nieuwer-Amstel weer.

Aan het einde van de 19de eeuw was het inwonertal van Amsterdam zo gegroeid dat de stad weer moest uitbreiden. Hiertoe werden in een ring rondom de 17de-eeuwse binnenstad diverse nieuwe woonwijken aangelegd. De meeste gebieden binnen deze 19de-eeuwse ring werden verkaveld volgens het plan Kalff uit 1877 (afb. 8), waarbij de oorspronkelijke percelering van de polder in de woonwijken werd opgenomen.²⁵ Ook de twee paden die door het plangebied liepen, het Olifantspad en het Oetjenspad, zijn opgenomen in de stedelijke structuur.

Het uitbreidingsplan van Kalff liep tot aan de gemeentegrens tussen Amsterdam met Nieuwer-Amstel, langs de huidige Grensstraat. In 1896 heeft Amsterdam dit gebied geannexeerd. Vervolgens werd eerst het noordelijke deel, de Swammerdambuurt, bebouwd, waarna op het PPF-terrein, het Hollandterrein en het Luycks-terrein omvangrijke woonblokken werden gerealiseerd. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het gebied heringericht met nieuwbouw langs de verkeersas Weesperstraat / Wibautstraat, waaronder tevens de metro Oostlijn werd aangelegd.

8 Globale ligging van een deel van het plangebied (rode cirkel) op het Uitbreidingsplan van Amsterdam van Kalff uit 1878

3.4 Archeologische inventarisatie van het plangebied

In het plangebied is tot op heden één archeologisch veldonderzoek uitgevoerd en is er één waarneming gedaan. De vondsten en structuren die op deze vindplaatsen werden gedocumenteerd vormen een graadmeter voor het archeologisch potentieel van het plangebied. De desbetreffende vindplaatsen worden hieronder kort beschreven.

²⁵ Wagenaar 1987, 148-49.

Overamstelstraat (OVA)

In 2004 heeft BMA veldonderzoek verricht op een locatie ten zuidwesten van het plangebied aan de Wibautstraat. Daarbij zijn bewoningssporen in de vorm van greppels en een bakstenen vloer uit de 18de eeuw aangetroffen. Hoofddoel van het onderzoek was het verkrijgen van informatie ten behoeve van de reconstructie van het voormalige landschap langs de Amstel. Het Hollandveen bevond zich in op dit terrein op gemiddeld 3,00 ÷ NAP.²⁶

Eerste Boerhaavestraat 6-8 (EBH)

In 1999 is door een buurtbewoner na het afbranden van glasfabriek de Glasmof van de familie Hibbeln (Eerste Boerhaavestraat 6-8) een waarneming gedaan van muurresten. Mogelijk behoorden die toe aan de kopermolen van de familie Fortuyn die oorspronkelijk op dit terrein stond.

Metro-oostlijn Weesperplein (MWP6)

In de jaren '70 van de vorige eeuw is de metro-oostlijn onder de Wibautstraat ten oosten van het plangebied en op het Weesperplein ten noorden ervan aangelegd. Bij het Weesperplein zijn vondsten verzameld, voornamelijk uit de periode 1575 – 1650, die behoren tot stedelijk afval dat daar in het bodem was gestort. Bij het tracé Wibautstraat zijn voor zover bekend geen vondsten verzameld.

3.4.1 Bodemopbouw

Wat de bodemopbouw betreft, bestaat de bovenste laag (ca. 1,00 a 2,00 m dik) van het huidige maaiveld in het plangebied uit recent aangebrachte grond. Het oorspronkelijke polderpeil bevond zich in de Overamstelse Polder op ca. 0,40 m ÷ NAP.²⁷ Op basis van de huidige maaiveldhoogte (tussen 0,40 en 0,60 m + NAP) kan er vanuit gegaan worden dat eventuele archeologische sporen of vondsten ca. 1,00 m onder het huidige maaiveld liggen.

De archeologische kwaliteit van de ondergrond in het plangebied is deels aangetast. Dit is het gevolg van de aanleg van bedrijven en woonwijken aan de Weesperzijde aan het einde van de 19de eeuw en begin van de 20ste eeuw. Daarbij zijn het oorspronkelijke maaiveld en de bijbehorende bodemopbouw mogelijk verstoord.

3.5 Conclusie: verwachtingsmodel

Op basis van bovenstaande inventarisatie zijn binnen het plangebied Weesperzijde materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met de ontginnings- en gebruiksgeschiedenis van de 11de tot in de 20ste eeuw. Er kunnen in het gebied boerderijen en buitenplaatsen, werkplaatsen, warmoezerijen, verkavelingsloten of afval van de omringende bewoning verwacht worden. De buitenplaatsen, boerderijen en werkplaatsen laten archeologische sporen na in de vorm van structuren met een hoge trefkans. De archeologische sporen van afvalstort vertonen een ruimtelijke patroon met een wijde verspreiding en een lage trefkans.

²⁶ Gawronski & Veerkamp 2008, 9-10.

²⁷ Dienst der Publieke Werken 1967, 290-294

4 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van de historisch-topografische inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het Weesperzijde voornamelijk materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met de ontginnings- en gebruiksgeschiedenis van de 11de tot in de 20ste eeuw. Dit leidt tot een verwachtingskaart van archeologische materiële neerslag voor het plangebied.

Archeologische verwachtingszones op basis van cultuurhistorische informatie

Het plangebied is verdeeld in zeven verwachtingszones:

 Begrenzing plangebied

 Zone A: Buitenplaatsen, boerderijen en werkplaatsen

Archeologische verwachting: hoog

Betreft de zone waar zich buitenplaatsen en boerderijen bevonden die deels in een later stadium tot (industriële) werkplaatsen werden ingericht. De materiële neerslag betreft funderingen en sporen zoals beerputten, tuinen en afvallagen. Vanwege de lange gebruikperiode hebben de archeologische sporen een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

 Zone B: Amstel rivier

Archeologische verwachting: laag.

De materiële neerslag betreft losse vondsten van in de Amstel gegooid afval of verloren voorwerpen. Dergelijke overblijfselen hebben geen samenhang en hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

 Zone C: Ringvaart en Singelgracht

Archeologische verwachting: laag

De materiële neerslag betreft losse vondsten van in het water gegooid afval of verloren voorwerpen. Dergelijke overblijfselen hebben geen samenhang en hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

 Zone D: Molenwetering en afwateringssloot

Archeologische verwachting: laag

De materiële neerslag betreft losse vondsten van in het water gegooid afval of verloren voorwerpen. Dergelijke overblijfselen hebben geen samenhang en hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

 Zone E: Warmoezerijen en ramen

Archeologische verwachting: laag.

Hier kunnen sporen voorkomen van moestuinen en houten raamwerken voor katoenbewerking. De materiële neerslag betreft sporen van losse vondsten en afval. Dergelijke overblijfselen hebben weinig tot geen samenhang en een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

Zone F: Overamstelse Polder

Archeologische verwachting: laag.

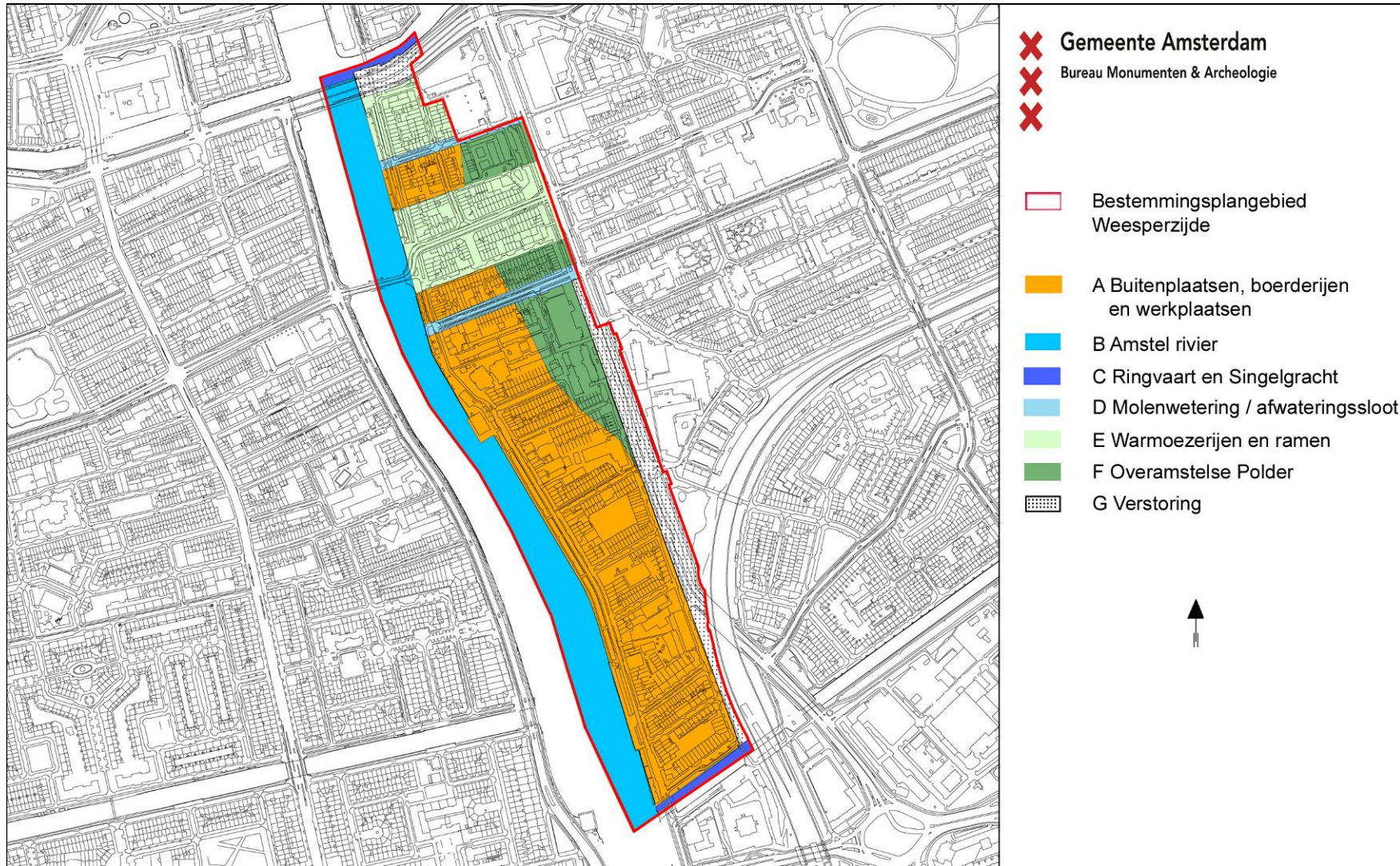
Hier kunnen sporen voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik van de inpoldering tot het gebruik als woon- en werkgebied in de loop van de 19de eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben weinig tot geen samenhang en een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

Zone G: Verstoring

Archeologische verwachting: geen

Bij de aanleg van de spoorlijnen en wegen vanaf de tweede helft van de 19de eeuw is het bodemarchief op deze plaatsen dermate verstoord dat de kans op aanwezigheid van archeologische waarden zeer gering is.

5 Archeologische beleidskaart

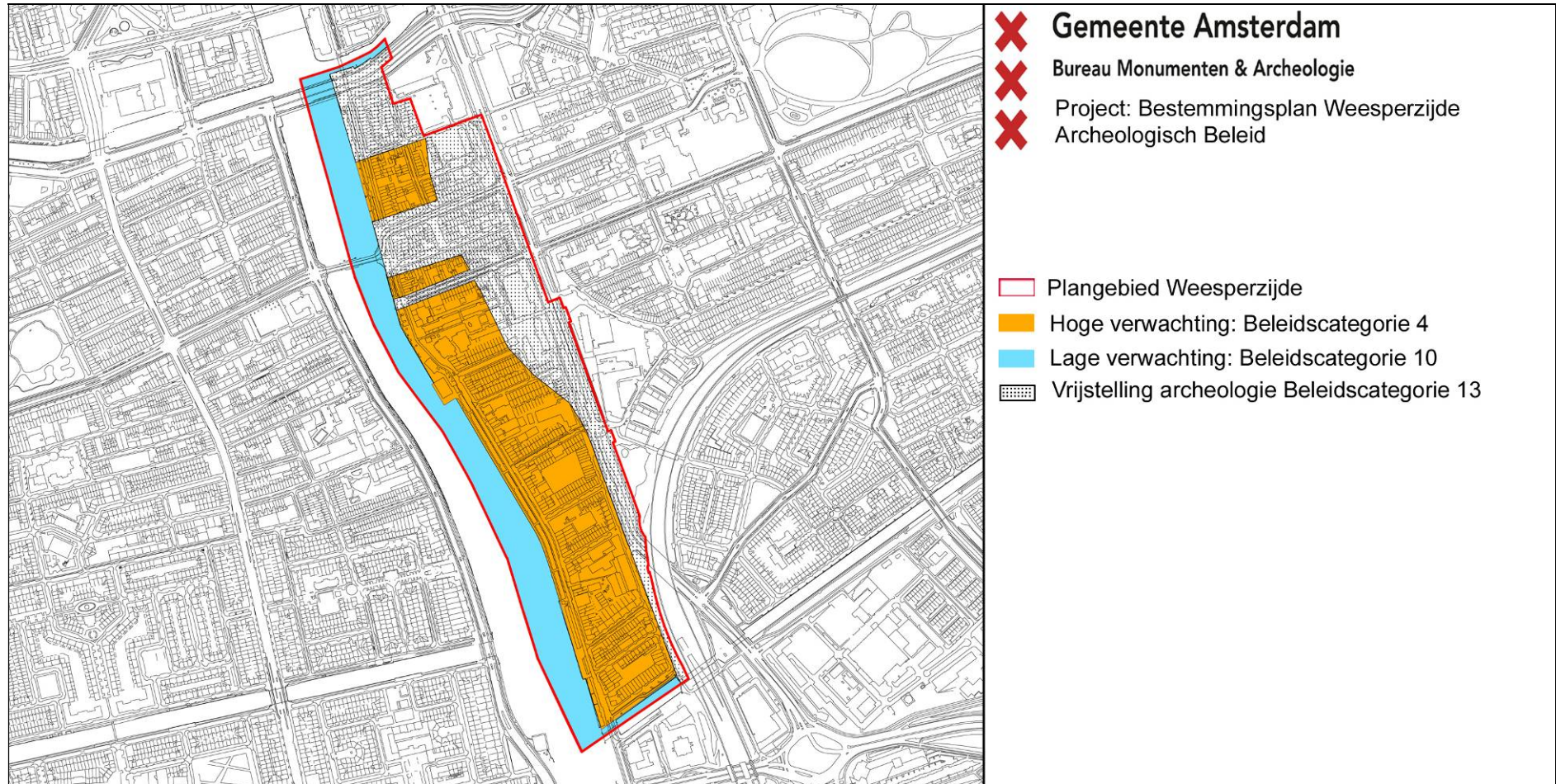
De archeologische beleidskaart van het plangebied Weesperzijde is bedoeld als een ruimtelijk schema van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologische erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in het plangebied. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregelen (appendix: beleidsvarianten)

Archeologische Beleidszones op basis van de archeologische verwachtingszones en verstoringen

- Begrenzing plangebied
- **Beleidscategorie 4 bij hoge verwachting (verwachtingszone A)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 1,00 m onder maaiveld.
- **Beleidscategorie 10 bij lage verwachting (verwachtingszone B en C)**
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen kleiner dan 10.000 m² en niet dieper dan de waterbodem.
- **Beleidscategorie 13 bij lage en negatieve verwachting (verwachtingszone D tot en met G)**
Gebieden met een lage archeologische verwachting of zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden. Er geldt daarom in alle gevallen een uitzondering voor archeologisch onderzoek

Voor de uitvoering van archeologisch veldonderzoek, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor het gehele plangebied geldt dat ook in geval geen archeologisch veldonderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij de gemeente aangemeld dienen te worden, zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Conclusie

Het voorliggende bureauonderzoek naar archeologische waarden is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan Weesperzijde. De mogelijkheid dat in de grond aanwezige archeologische waarden worden verstoord is afhankelijk van de grootte en de diepte van het te verstoren oppervlak bij toekomstige bouwingrepen.

De beleidskaart maakt onderscheid tussen een zone met een hoge, een zone met een lage en een met een negatieve archeologische verwachting.

Voor de beleidszone met een hoge archeologische verwachting (**verwachtingszone A**) geldt een uitzondering van archeologisch veldwerk bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 1,00 m onder maaiveld.

Voor de beleidszone met een lage archeologische verwachting (**verwachtingszones B en C**) geldt bij bodemingrepen een uitzondering van archeologisch veldwerk bij ingrepen in de waterbodembodem kleiner dan 10.000 m².

Voor de beleidszone met een lage en een negatieve archeologische verwachting (**verwachtingszones D tot en met G**) geldt bij alle bodemingrepen een uitzondering van archeologisch veldwerk.

Voor de uitvoering van elk archeologisch veldwerk, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het laten opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan 50 jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld moet worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Bronnen

Digitale bronnen

Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS): <http://www.archis.nl/archisii/html/index.html>

Cultuur Historische Waardenkaart provincie Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>

Stadsarchief Amsterdam (SAA): <http://beeldbank.amsterdam.nl/>

Artikel Horlings: <http://horl.yolasite.com/glasnof.php>

Literatuur

Bertram, C., *Noord-Hollandse Arcadia. Ruim 400 Noord-Hollandse buitenplaatsen in tekeningen, prenten en kaarten uit de Provinciale Atlas Noord-Holland*, Alphen aan den Rijn, 2005.

BMA, *Ruimte voor Geschiedenis. Beleidsnota Monumenten en Archeologie Amsterdam 2005-2010*, Amsterdam 2005.

Borger, G.J., 'Ontgonnen, bedijkt, bebouwd. De agrarische voorgeschiedenis van het stedelijk gebied', in: Heinemeijer, W.F. & Wagenaar, M.F., *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*, Antwerpen 1987.

Dienst Publieke Werken, 'Het bouwrijpmaken van terreinen', *Ons Amsterdam* 19/10, 1967, 290- 294.

Gawronski, J. & J. Veerkamp, *Het Luycksterrein Inventariserend veldonderzoek Overamstelstraat (2004)* (Amsterdamse Archeologische Rapporten 26), 2008.

Heijdra, T. & M. Popma, *Stomweg gelukkig in Amsterdam Oost. De geschiedenis van de Dapperbuurt, Oosterparkbuurt, Weesperzijdestrook, Transvaalbuurt*, Alkmaar.

Honig, G.J., 'De molens in Amsterdam', *Amstelodamum* 27 (1930), 80-136.

Meischke, R., 'Het Amsterdamse buitenhuis in de eerste helft van de zeventiende eeuw', *Amstelodamum* 45 (1958), 133-144.

Stol, T., *Wassend water, dalend land. Geschiedenis van Nederland en het water*, Utrecht/Antwerpen 1993.

Ven, G. van de, 'Rijnland en Woerden', *Tijdschrift voor waterstaatsgeschiedenis* (2003-2), 59-68.

Wagenaar, M.F., 'Nieuwe scheepvaartverbindingen. Holland op zijn smalst en Holland op zijn langst', in Heinemeijer, W.F. & Wagenaar, M.F. *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*, Ede/Antwerpen 1987, 160-163.

Afmelding:

Archiscode: 31982

datum: 09-08-2010

Controle proces en waardstelling
Voor akkoord

Prof. dr. J. Gawronski
datum: 09-8-2010

Hoofd afdeling Archeologie BMA
Prof. dr. J. Gawronski

Appendix: Beleidsvarianten

Het archeologisch beleid wordt als maatwerk voor een bepaald plangebied in Amsterdam vastgesteld aan de hand van dertien varianten, die een afweging bieden op basis van de aard van de verwachting in combinatie met de specifieke (oppervlakte/diepte) bodemingreep.

- 1: Gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke bodemingreep ongeachte het oppervlak of de diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk.

- 2: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 50 m² en minder dan 0,5 m onder maaiveld.

- 3: Gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 0,5 m onder maaiveld.

- 4: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog in het landschap zichtbare historisch infrastructurele assen / in historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing dateert uit het einde van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² en minder dan 1 m onder maaiveld.

- 5: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs voormalige (overbouwde of opgehoogde) historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 2 m onder maaiveld.

- 6: Onbebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenlak zichtbaar wordt. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² en minder dan 0,5 m onder maaiveld.

- 7: Bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht) en in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of (bovenste) ophoging dateert uit het einde van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 1 m onder maaiveld.

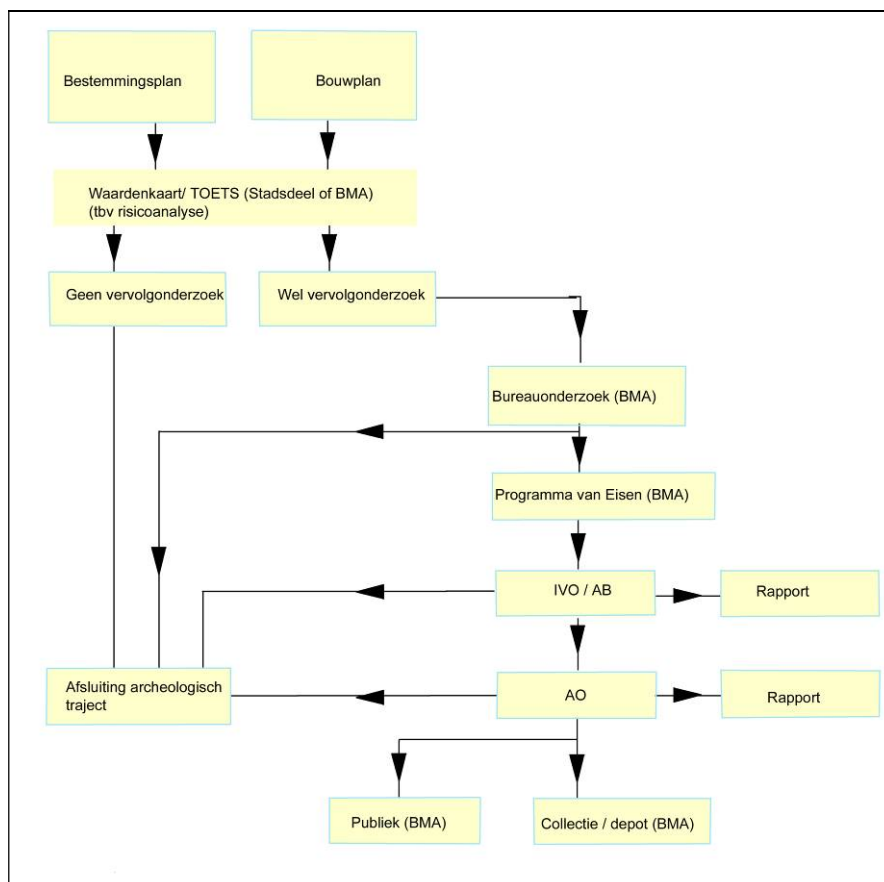
- 8: Bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 2 m onder maaiveld.

- 9: Terreinen met een hoge archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 500 m².

- 10: Gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen en buiten het historische centrum van Amsterdam. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodembinnen het historisch centrum kleiner dan 2.500 m² en buiten het historisch centrum kleiner dan 10.000 m².
- 11: Gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water liggen, of die onder water gelegen hebben en ingepolderd zijn of opgespoten zijn. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 4 m ÷ NAP.
- 12: Gebieden met een lage archeologische verwachting die in een droogmakerij liggen. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² en minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 13: gebieden met een zeer lage verwachting of zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels ed. Er geldt daarom een vrijstelling van archeologisch onderzoek. Gebieden waar al archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden zijn wel indirect van belang voor archeologische planning omdat ze aanwijzingen geven voor de eventuele aanwezigheid van archeologische resten in omliggende gebieden.

Voor alle beleidsvarianten geldt dat van het dieptecriterium alleen kan worden afgeweken als exacte gegevens over de bodemopbouw of de aanwezige verstoringen bekend zijn.

Stroomschema archeologie BMA

Colofon

Archeologisch Bureauonderzoek 10-073

Datum: 09-08-2010
Status: definitief
Redactie: prof. dr. J.H.G. Gawronski
Tekst: I. de Jongh-Lempke MA
Cartografie: R. Tousain

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2010
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.